

AUTOREFERAT

1. Dane osobowe
2. Posiadane dyplomy i stopnie naukowe
3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych
4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. nr 65, poz.595 ze zm.).
5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych oraz działalności dydaktyczno-organizacyjnej.

1. Dane osobowe

Anna Dąbrowska; Instytut Pedagogiki UJ, Kraków; Zakład Teorii Wychowania i Opieki

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

rok 2016/2017 - ukończony pierwszy rok czteroletniego kursu psychoterapii rodzin w podejściu systemowym, Ośrodek Szkoleń Systemowych w Krakowie.

2014 rok - Studia Podyplomowe - *Zarządzanie instytucją oświatową w zreformowanym systemie edukacji*.

2008 rok - doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki, Instytut Badań Edukacyjnych w Warszawie; tytuł rozprawy doktorskiej: *Rodzina dysfunkcyjna w przestrzeni życiowej dorastających. Aspekty pedagogiczne*; promotor: dr hab. Franciszek Wojciechowski, prof. UJ. Recenzenci: Prof. dr hab. Krystyna Marzec-Holka i Prof. dr hab. Marek Konopczyński.

1990 rok - magister pedagogiki, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Jana Kochanowskiego w Kielcach; tytuł pracy: *Różnice w zakresie dydaktycznego i społecznego funkcjonowania uczniów twórczych różnej płci*; promotor dr hab. Irena Pufal-Struzik, prof. UJK.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych

2016 rok – nadal: Uniwersytet Jagielloński w Krakowie, Zakład Teorii Wychowania i Opieki, pracownik naukowo-dydaktyczny oraz sekretarz ZTWiO.

2011 rok – nadal: Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, pracownik naukowo-dydaktyczny oraz Dziekan Wydziału Pedagogiki i Nauk o Zdrowiu (do kwietnia 2015 roku); współpraca na podstawie umowy o pracę, a następnie na podstawie umowy cywilnoprawnej.

2011 – 2012 rok: Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza w Sandomierzu, pracownik naukowo – dydaktyczny oraz Dziekan Wydziału Pedagogicznego.

2010 rok – nadal: Krakowska Akademia im. A. F. Modrzewskiego w Krakowie, pracownik naukowo-dydaktyczny; współpraca na podstawie umowy cywilno-prawnej.

2008 – 2010 rok: Wyższa Szkoła Umiejętności w Kielcach, pracownik naukowo-dydaktyczny oraz kierownik Katedry Pedagogiki, a następnie Dziekan Wydziału Pedagogicznego.

2008 – 2010 rok: Świętokrzyska Szkoła Wyższa w Kielcach.

2004 – 2014 rok: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, pracownik naukowo-dydaktyczny; współpraca na podstawie umowy cywilno-prawnej.

2003 – 2005 rok: Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, pracownik naukowo-dydaktyczny; współpraca na podstawie umowy cywilno-prawnej.

4. Tytuł osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. Nr 65, poz.595 ze zm.):

a) Tytuł osiągnięcia naukowego stanowiącego postępowanie habilitacyjne:

„Rodzina migracyjna w przestrzeni życiowej dorastających. Holistyczny model wsparcia”

b) Autor, rok wydania, tytuł, nazwa wydawnictwa, liczba stron, recenzent wydawniczy:

Anna Dąbrowska (2016). *Rodzina migracyjna w przestrzeni życiowej dorastających. Holistyczny model wsparcia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN S.A., ss. 324;

Recenzent wydawniczy: dr hab. Wioleta Danilewicz.

c) omówienie celu naukowego monografii, rezultatów badawczych oraz ich wykorzystania w praktyce pedagogicznej:

Wprowadzenie

Monografia pod tytułem *Rodzina migracyjna w przestrzeni życiowej dorastających. Holistyczny model wsparcia* jest poświęcona problematyce mieszczącej się w obszarze pedagogiki społecznej i koncentruje się na sytuacji życiowej osób dorastających wychowujących się w rodzinach rozłączonych z powodu migracji zarobkowej matek i/lub ojców oraz na opracowaniu kompleksowego modelu wsparcia dla rodzin migracyjnych. **Jest to pierwszy obszar moich zainteresowań naukowych.** Badania na temat rodzin migracyjnych miały na celu zarówno wzbogacenie teoretycznej wiedzy przede wszystkim z pedagogiki społecznej, a po części z teorii wychowania i pedagogiki rodziny (z nawiązaniem do psychologii społecznej i psychologii rozwoju), jak i opracowanie modelu praktycznych działań pedagogicznych, co jest istotne w uprawianiu pedagogiki jako nauki teoretyczno-praktycznej. Cel poznawczy łączy się z celem deskryptywnym: poznanie i opis sytuacji życiowej dorastających w przestrzeni życiowej wyznaczonej przez rodzinę migracyjną oraz opracowanie holistycznego modelu. Interesujące dla mnie stało się też ustalenie jaką przestrzenią życiową jest rodzina migracyjna dla funkcjonowania społecznego wychowujących się w niej jednostek w fazie dorastania. To właśnie ta grupa osób objęta była diagnozą, a jej wyniki są efektem *percepcji*

własnej przestrzeni życiowej przez badanych. Termin ten rozumiem jako interpretację otaczającego świata i własnej osoby w nim „zanurzonej” oraz ujawniające się między nimi sprzężenia zwrotne. Elementami składowymi obrazu świata, istotnymi z punktu widzenia podjętej w pracy problematyki, są m.in. środowisko rodzin migracyjnych oraz środowisko szkolne i rówieśnicze. Wyjaśniam, że reprezentacje rzeczywistości powstają w umyśle dorastających, mimo że są one rezultatem jego doświadczeń nabytych przez interakcje z otoczeniem; obraz świata jednostki ludzkiej nie jest kopią rzeczywistości (P. Francuz). Kryteria te są spójne z założeniami *ogólnej teorii systemów* autorstwa Ludwiga von Bertalanffy’ego, na których konsekwentnie opieram własne procedury badawcze od 2006, kiedy to po raz pierwszy zastosowałam je przy przygotowaniu doktoratu; uzupełniam ją o elementy teorii ekologicznych (U. Bronfenbrenner, J. J. Gibson). Koncepcje te wywodzą się z nurtu w badaniach nad rozwojem osobniczym – *interakcjonizmu symbolicznego* (H. Blumer, H. Cooley, J. Dewey, W. James, G.H. Mead). Przyjęcie podstawowej perspektywy teoretycznej jaką jest ogólna teoria systemów, jest efektem moich przekonań o potrzebie włączenia w dyskurs naukowy na gruncie pedagogiki społecznej nowych sposobów eksploracji i interpretacji fragmentów rzeczywistości społecznej. Tendencja ta nie była jak dotychczas wykorzystana w badaniach prowadzonych wśród dorastających ze środowisk rozłączonych przestrzennie z powodu migracji zarobkowych rodziców.

Inspiracją do napisania książki o rodzinach migracyjnych był brak publikacji zawierających model wsparcia dla rodzin migracyjnych. Drugim uzasadnieniem powstania tej pracy było wskazanie luki poznawczej – moim zdaniem brakuje rezultatów empirii dotyczących rozpoznania środowisk rodzinnych w percepcji wychowujących się w nich osób dorastających. W tym celu podjęłam próbę zwrócenia się w kierunku tendencji polegającej na badaniu środowiska rodzinnego od wnętrza – w percepcji młodych ludzi u progu dorosłości, którzy wkrótce sami będą podejmować ważne życiowe decyzje również odnośnie do planów zawodowych i być może staną przed dylematem pozostania w kraju, bądź migracji zarobkowej.

Koncepcja książki jest głównie efektem stale poszerzającego się zakresu moich zainteresowań naukowych w obrębie wielowymiarowej problematyki rodzinnej oraz młodzieży w okresie dorastania. To właśnie w obszarze środowisk rodzinnych zaszły w ostatnich dziesięcioleciach największe przeobrażenia, które są wynikiem integracji Polski z Unią Europejską oraz otworzenia granic na międzynarodowe rynki zatrudnienia. Publikacja wskazuje na istotny aspekt funkcjonowania wciąż jeszcze mało rozpoznanego typu rodzin, który ma swoje indywidualne oblicze i stanowi nową formę życia rodzinnego – alternatywną wobec tradycyjnej. Praca jest także efektem aktywności badawczej, którą łączę z realizacją grantów finansowanych ze środków Unii Europejskiej¹. Uznałam za konieczne odniesienie się w niej do trzech wymiarów: teoretycznego (analiza procesów migracyjnych, przeobrażenia we współczesnej rodzinie, determinanty społecznego funkcjonowania dorastających), poznawczego (sytuacja życiowa dorastających,

¹Proces badawczy przeprowadzony w ramach realizacji projektu: *EuroDzieci. Diagnoza sytuacji rodzinnej i społecznej eurosierot. Tworzenie systemu wsparcia w celu przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji*. Priorytet VII, Działanie 7.2, Program Operacyjny Kapitał Ludzki. Wnioskodawcą była Akademia Przedsiębiorczości Sp. z o.o.

obraz rodziny migracyjnej w percepcji jej dorastających dzieci) i praktycznego (holistyczny model wsparcia dla rodzin migracyjnych).

Monografia składa się z ośmiu rozdziałów, z których każdy stanowi kolejną odsłonę procesu badawczego i ukazuje zagadnienia związane z migracją zarobkową w różnych kontekstach, początkowo przez teorię i przedstawienie definicyjne problemu oraz analizę wyników badań własnych, aby następnie scalić zebrany materiał i przenieść go na grunt praktyki pedagogicznej.

W rozdziale pierwszym dokonuję wprowadzenia w tematykę migracji i skupiam się na wypracowaniu siatki pojęciowej służącej wyjaśnieniu czym są procesy migracyjne i jaki jest ich oddźwięk społeczny. Przywołuję wybrane stanowiska naukowców, które podkreślają wieloaspektowość analizowanego zjawiska, jego znaczenie dla modelu funkcjonowania społecznego i kulturowego rodzin rozłączonych przestrzennie. Kieruję uwagę na zróżnicowanie mobilności Polaków na przestrzeni wieków, charakter i specyfikę rodzin migracyjnych, a także rolę kapitału społecznego. Na tle ujęć definicyjnych oraz zaprezentowanych danych proponuję inne spojrzenie na kwestie związane z ewolucją przyczyn oraz dynamiki podejmowania zatrudnienia poza Polską. Staram się wskazać, że coraz częściej migracja zarobkowa staje się wyborem, a nie przymusem i powodowana jest chęcią podnoszenia standardu życia lub rozwoju zawodowego. Wykorzystując koncepcję Edwarda Lee prezentuję autorskie zestawienie rodzajów (przyczyn) migracji, które korelują z określonymi czynnikami wypychającymi i przyciągającymi. W ostatniej części tego rozdziału przechodzę do opisu i wyjaśnień konsekwencji migracji zarobkowych, dokonuję ich systematyzacji i umieszczam w trzech wymiarach: psychologicznym, ekonomicznym i społecznym.

W kolejnym rozdziale dokonuję prezentacji rodziny jako systemu, którego kształt determinowany jest spójnością więzi społecznych i emocjonalnych. Używając określenia *system*, zaznaczam jednocześnie związek z podstawowym paradygmatem zastosowanym w pracy. Sposoby ujmowania i definiowania rodziny warunkowane są przyjętymi kryteriami. W rozdziale drugim podejmuję próbę interdyscyplinarnego, systemowego ujęcia rodziny, jednak w nieco odmienny sposób, a mianowicie – przez pryzmat tego, co stanowi o istocie rodziny i jest jej konstytutywną cechą. Skupiam się więc na więziach rodzinnych i zależnościach między członkami, gdyż uznaję, że to głównie te czynniki decydują o atmosferze środowiska życia i wychowania, co też jest szczególnie interesujące poznawczo w odniesieniu do rodzin rozłączonych przestrzennie (migracyjnych). Kieruję uwagę na fakt, że rodzina jest systemem związków psychospołecznych; jest przykładem inkluzji w cały zewnętrzny system zależności i powiązań oraz kontekstów społecznych, w których staje się pewną wydzieloną całością posiadającą określoną budowę. Świadczy to o ciągłej dynamice zmian jakim podlega. Dowodzę, że przemiany te przekładają się na wypełnianie funkcji, które również poddają się przekształceniom o charakterze jakościowym i ilościowym (redukcja, podział jednej funkcji na dwie – zdarza się, że niezależne od siebie). Przychyliłam się do stanowiska Tomasza Szlendaka, który proponuje kierunki zmian w obszarze funkcji i tym samym wskazuje na niską „funkcjonalność wobec społeczeństwa”. Na tej podstawie formułuję pogląd, że całościowe ich wypełnianie nie uprawnia do kategorycznych wniosków o tym, że rodzina funkcjonuje

prawidłowo vs nieprawidłowo. Wnioskuje, że realizowanie poszczególnych rodzajów funkcji determinowane jest czynnikami wewnętrznymi i/lub zewnętrznymi, a więc nie jest jednakowo efektywne, może też być czasowo zaburzone dynamiką jej życia, czy też ukształtowaniem się nowego oblicza (np. rodzina migracyjna).

Rodzina jako system psychospołeczny oraz przemiany zachodzące w jego obrębie są problematyką nawiązującą do treści kolejnego rozdziału. Jest on skupiony na przeobrażeniach rodzin mających związek z rozłąką migracyjną oraz kwestiach wielowymiarowości zjawiska migracji. Na tle tak zarysowanej problematyki przybliżam zagadnienie migracji zarobkowych w kontekście następstw dla życia rodzinnego, ze szczególnym uwzględnieniem roli rodziny w kształtowaniu sytuacji życiowej osób dorastających pozostających w kraju. Podejmuję próbę wskazania ich miejsca w przestrzeni życiowej jaką wyznacza rodzina migracyjna. Przywołuję stanowiska badaczy, którzy przedmiotem eksploracji czynią rodzaj i skalę następstw rozłąki dla funkcjonowania rodziny jako systemu będącego elementem szerszego układu społecznego (M. Anacka, J. Brzozowski, W. Danilewicz, K. Jaźwińska, M. Okólski, R. Rauziński, K. Slany, B. Solga, S. Urbańska, B. Walczak i in.). Analizując ich dokonania poszerzam zakres teoretycznych dociekań poprzez wpisanie migracji zarobkowych w problematykę funkcjonowania współczesnej rodziny na tle przemian państw europejskich i gospodarki światowej, a następnie prezentuję przykłady wybranych badań z kilku krajów świata (Filipiny, Tajlandia, Wietnam, Indonezja, Rumunia). Na ich podstawie ukazuję związek pomiędzy rozłąką, a stanem społecznego funkcjonowania dzieci pozostających w kraju. Wskazuję także na konsekwencje dla jakości więzi małżeńskich. Za ważną część rozdziału uznaję te analizy, które uprawniają do konkluzji, że nie można postawić znaku równości między rozłąką migracyjną, a następstwami o negatywnym charakterze. Wyjaśniam, że rodzaj i skala ewentualnych kryzysów, czy dysfunkcji uzależniona jest od konkretnych czynników. Podzielam tym samym stanowiska naukowców, którzy unikają stygmatyzacji twierdząc, że rozłąka migracyjna nie jest obligatoryjnym determinantem generującym zaburzenia, jednak zawsze prowadzi do zmian i wymusza przeorganizowanie trybu i stylu życia. Uznaję zatem, że z pedagogicznej perspektywy są to wystarczające przesłanki do podjęcia aktywności, głównie o profilaktycznym charakterze. Treść rozdziału uzupełniam problematyką dość rzadko podejmowaną w kontekście rozłąki migracyjnej – rola wzorca osobowego w rodzinie; wyjaśniam także skutki jego braku (J. Bowlby, A. Giddens, F. Fukuyama). Rozważając problematykę migracji zarobkowej w odniesieniu do życia rodzinnego, ze szczególnym zwróceniem uwagi na przebieg procesu socjalizacji i wychowania dorastających, w kolejnym rozdziale podejmuję próbę zdefiniowania determinantów ich społecznego funkcjonowania.

W rozdziale czwartym skupiam się na kwestiach związanych z czynnikami wewnętrznymi i zewnętrznymi (środowiskowe), które decydują o kształcie indywidualnego sposobu funkcjonowania społecznego dorastającego człowieka. Analizy rozpoczynam od charakterystyki okresu adolescencji w kontekście realizacji zadań rozwojowych wskazując jednocześnie na czynniki zagrażające i

stymulujące przebieg analizowanego procesu (A. Birch, T. Malim; A. Brzezińska; R. Havighurst); identyfikuję różnice wynikające z sytuacji życiowej adolescentów: rodzina migracyjna vs rodzina niemigracyjna. Przywołując założenia ogólnej teorii systemów argumentuję, że dla zrozumienia zachowań (sytuacji życiowej) osoby dorastającej niezbędne jest poznanie oprócz jego właściwości, również istoty otoczenia, w którym żyje i rozwija się, a więc rodziny, a także szerszego kontekstu środowiska życia – szkoła, grupa rówieśnicza (D. Magnusson; A. Elias). Rodzinę, zgodnie z zastosowanymi założeniami teorii naukowych, rozpatrzuję jako system, który jest uporządkowaną kompozycją elementów (nie: sumą), tworzącą spójną całość. Podejmując zatem próbę jego rozpoznania, za znaczącą uznaję właściwość, zgodnie z którą jakakolwiek zmiana w jednej części systemu wywołuje konsekwencje w pozostałych jej częściach. *Otoczenie systemu* natomiast rozumiem jako pojęcie nierozzerwalne z terminem *system*. Jest to ten fragment rzeczywistości, który nie jest systemem, a z którym system wchodzi lub może wchodzić w określone relacje, interakcje itp. (L. Bertalanffy, J. Nuttin, K. Hurrelmann, B. de Barbaro). Dla wyczerpania problematyki rozdziału uwypatwiam rolę czynników biologicznych i środowiskowych w rozwoju człowieka wskazując tym samym na rangę współczesnych badań z dziedziny genetyki, które dowodzą konieczności uwzględnienia czynników genetycznych przy badaniu środowiska życia. Niektórzy naukowcy dowodzą, że dzięki zachodzącym interakcjom pomiędzy różnymi czynnikami możliwe jest wyznaczanie kierunku rozwoju – właściwego funkcjonowania społecznego (R. Plomin; R.C. Carson, J.N. Butcher, S. Mineka). Ostatnią część rozdziału, który jednocześnie scala część teoretyczną niniejszej publikacji, poświęcam na prezentację zagadnień z obszaru wsparcia społecznego dla rodzin doświadczających kryzysów.

W rozdziale piątym dokonuję prezentacji metodologii badań empirycznych, która dotyczy problematyki w obszarze rodzin rozłączonych przestrzennie z powodu migracji zarobkowej rodzica/rodziców. Tym samym otwieram przestrzeń dla uzupełnienia wiedzy z zakresu pedagogiki społecznej. Określam cel poznawczy jakim jest próba rozpoznania i opisu sytuacji życiowej osób dorastających w przestrzeni życiowej wyznaczonej przez rodzinę migracyjną. Dokonuję jednocześnie rozpoznania i opisu sytuacji życiowej dorastających z rodzin niemigracyjnych. Wyjaśniam, że badania mają charakter opisowy, diagnostyczny; są to badania ilościowo-jakościowe. W przyjętym schemacie badań własnych problem główny formułuję w postaci pytania o zmienną (o właściwości zmiennych) i określam go następująco: Jaka jest sytuacja życiowa dorastających w przestrzeni życiowej wyznaczonej przez rodzinę migracyjną? Wyląniam też zmienne szczegółowe. Na poziomie problemów szczegółowych formułuję pytania weryfikujące związki między niektórymi zmiennymi szczegółowymi. Uzasadniam dobór próby - badania zostały przeprowadzone na reprezentatywnej grupie uczniów w 300 szkołach i 14 powiatach na terenie woj. świętokrzyskiego. Wybór metod statystycznych do analizy zgromadzonego materiału dostosowany został do założeń szczegółowych. W swoim warsztacie badawczym wykorzystuję pięć narzędzi, w tym dwa własnego autorstwa; obok pedagogicznych stosuję także socjologiczne i psychologiczne. Dokonuję także analizy dokumentów,

wywiadów z kuratorami sądowymi, pracownikami socjalnymi, wizytatorami, pedagogami oraz nauczycielami z różnych poziomów edukacji, a także z niektórymi osobami dorastającymi. Za cenne uznaję też dane zgromadzone w trakcie nieformalnych rozmów. Wyjaśniam, że efekty realizacji celu poznawczego są punktem wyjścia do sformułowania celu praktycznego jakim jest opracowanie holistycznego modelu wsparcia dla rodzin migracyjnych. Na etapie koncepcji założeń procesu badawczego podjęłam decyzję o zastosowaniu przy opracowaniu modelu wsparcia pełnej triangulacji badawczej (badacza, danych zastanych, teoretycznej, metodologicznej).

Rozdział szósty stanowi pierwszą część rozprawy zawierającą wyniki eksploracji w obszarze rodzin rozłączonych przestrzennie z powodu migracji zarobkowej. Zastosowaną procedurę badawczą wyróżnia perspektywa interakcyjna, rozwojowa, porównawcza: a/ przyjęcie założeń ogólnej teorii systemów – obraz rodziny jest efektem dwustronności relacji charakteryzujących się tym, że sposób postrzegania świata zależy od oddziaływania środowiska życia, lecz także jest elementem interakcji; perspektywa istotna w sytuacji kiedy w otoczeniu człowieka dokonują się przeobrażenia; b/ przeprowadzenie badań w percepcji młodzieży w fazie adolescencji – w okresie tym kształtują się plany życiowe i wyznaczane są ważne cele między innymi dotyczące przyszłego zawodu oraz usamodzielnienia ekonomicznego, które będzie wymagać decyzji o zatrudnieniu się w kraju lub migracji zarobkowej; c/ wyodrębnienie i pozyskanie wyników w grupie porównawczej, tj. wśród adolescentów z rodzin niemigracyjnych – strategia ta zapobiega uogólnieniom wniosków na wszystkie rodziny, w których wychowują się osoby dorastające.

Zaprezentowane wyniki badań własnych obrazują skalę eurosieroctwa w województwie świętokrzyskim i ujawniają dysonans pomiędzy danymi oficjalnymi. Wskazują także na sytuację socjoekonomiczną rodzin badanych dorastających, poziom warunków socjobytowych, style wychowania preferowane przez rodziców, doświadczenia wynikające z realizacji funkcji opiekuńczo-wychowawczej, dane dotyczące migracji, metody postępowania wychowawczego. Wyniki dotyczące rozpoznania realizacji funkcji opiekuńczo – wychowawczej rozpatruję na dwóch płaszczyznach ze względu na cechy charakterystyczne wyłącznie dla rodzin migracyjnych, oraz cechy charakterystyczne dla rodzin migracyjnych i niemigracyjnych. Przy prezentacji rezultatów badawczych odrębnie prezentuję style wychowania i funkcję opiekuńczo – wychowawczą, chociaż mam świadomość, że ich zakresy (zbiory desygnatów) pokrywają się. Moja decyzja wynika jednak z potrzeby zwrócenia szczególnej uwagi na fakt, że to stan realizacji funkcji opiekuńczo - wychowawczej kształtowany jest przez styl wychowania. To właśnie w stylach postępowania wychowawczego ujawniły się statystycznie istotne różnice pomiędzy analizowanymi typami rodzin, co uznaję za ważne z perspektywy gromadzenia danych do opisu i wyjaśnienia sytuacji życiowej osób badanych oraz do konstruowania holistycznego modelu wsparcia.

W rozdziale siódmym prezentuję analizy rezultatów poznawczych, które pozwalają na ustalenie rodzajów stylów funkcjonowania badanych dorastających w relacjach interpersonalnych i rolach społecznych oraz stanu autooceny zachowania, a także planów na przyszłość. Rozpocynam od

wyników wskazujących na stan relacji interpersonalnych w rodzinach migracyjnych i niemigracyjnych. Rezultaty pozyskane zostały na podstawie narzędzia autorstwa M. Ryś – *Młdzież z rodzin dysfunkcyjnych* (MRD). Uznaję je za najważniejsze z punktu widzenia podjętej problematyki pracy, a także przyjętej perspektywy naukowej, a przede wszystkim z uwagi na jedną z dróg odsłaniających sytuację życiową badanych. Style funkcjonowania w relacjach interpersonalnych rozpatrzę w pięciu następujących skalach: poczucie mniejszej wartości, bycie bohaterem, bycie ofiarą, poczucie zagrożenia, nadwrażliwość emocjonalna. Ponadto, ustalam zależności oraz siłę związków pomiędzy prezentowanymi przez dorastających stylami funkcjonowania w relacjach interpersonalnych, a preferowanymi przez rodziców stylami wychowania. Zależności pomiędzy funkcjonowaniem w relacjach interpersonalnych, a czasem rozłączenia przestrzennej rodziny wskazują na statystycznie istotne różnice w odniesieniu do niektórych analizowanych obszarów. Korelacja pomiędzy funkcjonowaniem w relacjach interpersonalnych, a osobą (ojciec/matka/obydwoje rodzice) migrującą zarobkowo ujawnia zakres zagrożeń dla społecznego funkcjonowania badanych z rodzin migracyjnych, które skupiają się na pełnieniu roli ucznia. Funkcjonowanie w grupie rówieśniczej wskazuje na statystycznie istotne różnice odnoszące się do zależności pomiędzy stosowanymi przez rodziny migracyjne stylami wychowania, a zachowaniami ryzykownymi dorastających. Rezultaty korelacji natomiast pomiędzy stosowanymi przez rodziców stylami wychowania, a korelatami zwiększającymi ryzyko zaburzeń socjalizacyjnych uznaję za zasadniczy materiał dla opracowania filaru profilaktycznego modelu wsparcia. Ostatnia z analizowanych kwestii zmierzająca do rozpoznania sytuacji życiowej adolescentów dotyczy potencjalnych decyzji o własnej emigracji ekonomicznej i przynosi dość zaskakujące dane. Okazuje się bowiem, że osoby dorastające z rodzin migracyjnych częściej od swoich rówieśników z rodzin niemigracyjnych deklarują chęć wyjazdu z kraju w celach zarobkowych pomimo tego, że uprzednio dostrzegali negatywne okoliczności rozłąki przestrzennej rodziny.

Rozdział ósmy przedstawia rezultaty realizacji celu praktycznego i jest efektem triangulacji badawczej. Na ostateczną postać holistycznego modelu wsparcia składa się model realny i idealny, jednak pierwsze podrozdziały poświęcam istocie i znaczeniu aktywności pomocowej wybranych podmiotów środowiska lokalnego. Szczególną uwagę kieruję na działania informacyjno-edukacyjne podejmowane przez placówki oświatowe i edukacyjne; proponuję stworzenie spójnego systemu wsparcia przez instytucje, które statutowo są zobligowane do niesienia pomocy w najbliższym otoczeniu społecznym. Jednocześnie obalam błędne przesłanie, że możliwe jest opracowanie uniwersalnego modelu wsparcia dla wszystkich rodzin migracyjnych. Podkreślam, że profesjonalna pomoc wymaga indywidualnego podejścia do charakteru potencjalnych deficytów i zaprojektowania wewnątrzrodzinnych scenariuszy działań. Ustalenia te uwzględniam w *modelu realnym* (zalecany), który skupia się na działaniach o charakterze psychologiczno-pedagogicznym, prawnym oraz socjalnym jakie należy podejmować w środowisku lokalnym. Odwołuję się tu do definicyjnego kontekstu *modelu*, który oznacza ogólnie uproszczony schemat jakiegoś fragmentu rzeczywistości i

jest rozwiązaniem optymalnym, lecz nie - idealnym. Jest to więc pożądaný typ modelu w danych warunkach społeczno-kulturowych oraz ekonomicznych, a zawarte w nim strategie nie wymagają spełnienia formalno-prawnych procedur i dlatego określa się go *modelem realnym*. Jednocześnie przywołuję stanowisko Petera Albi'ego, który stwierdza, że możliwy jest też uogólniony opis istotnych elementów dla danego zjawiska społecznego, mający charakter konstruktó postulowanego, a zatem przyjmuje postać *modelu-wzorca*. W proponowanym przeze mnie modelu-wzorcu formułuję więc propozycje postępowań pomocowych, których realizacja zależy od decyzji władz szczebla centralnego państwa oraz władz na poziomie regionu. Obydwa modele łączą się w jeden – holistyczny model wsparcia dla rodzin migracyjnych. Realizację celu praktycznego uważam za ważny wkład dla obszaru obejmującego problematykę funkcjonowania rodzin rozłączonych przestrzennie, ponieważ zapotrzebowanie na tego rodzaju wsparcie jest i będzie poszukiwane przez najbliższe lata, gdyż polityka państwa polskiego nie zapobiega nowym odpływom migracyjnym, ani nie sprzyja w zdecydowany sposób powrotom migrantów na polski rynek pracy.

Prezentowana monografia jest przesłaniem do budowania wiedzy o nowym i wciąż jeszcze niewystarczająco rozpoznanym typie wspólnot rodzinnych jakimi są rodziny rozłączone przestrzennie z powodu migracji zarobkowej rodzica/rodziców. Wyniki badań skłaniają do refleksji nad zasadnością dalszego rozpoznania ujawnionych tendencji. Teza ta wynika z faktu, że migracje ekonomiczne wymagają identyfikacji licznych oraz wielowymiarowych skutków, np. konsekwencji demograficznych, społeczno-kulturowych, dotyczących powrotów do Polski, na poziomie kraju lub regionu, polityki migracyjnej itp. Prezentowana rozprawa wnosi do pedagogiki społecznej ważne wątki teoretyczne wyjaśniające sytuację życiową osób dorastających ukształtowaną w efekcie wychowywania się w rodzinie rozdzielonej przestrzennie oraz obraz rodziny migracyjnej w percepcji dorastających dzieci. Monografia przynosi odpowiedź na pytanie dotyczące stanu sytuacji życiowej dorastających w przestrzeni życiowej wyznaczonej przez rodzinę migracyjną oraz niemigracyjną. Wskazuje na podobieństwa i różnice w percepcji własnej sytuacji życiowej przez młodzież z porównywanych typów środowisk rodzinnych.

Podstawowe osiągnięcie naukowe jest ważne dla praktyki pedagogicznej. Wskazuje na wiele możliwych do zastosowania innowacji w regulacjach prawnych, począwszy od konieczności uproszczenia procedur związanych z tymczasowym przekazywaniem opieki nad małoletnimi oraz przekształcenia ładu instytucjonalnego podmiotów powołanych do udzielania wsparcia rodzinom po rekomendacji dla władz regionalnych i centralnych. Podkreślam, że zaproponowany model wsparcia nie oznacza potrzeby podjęcia obliatoryjnych działań terapeutycznych, co jednocześnie powstrzymuje przed stygmatyzacją. Dowodzę, że rodziny migracyjne są tymi środowiskami wychowawczymi, które jedynie w większym stopniu mogą być narażone na niebezpieczeństwo zaburzeń w funkcjonowaniu. Skłania to do wnioskowania, że priorytetowy filar wsparcia powinien mieć charakter profilaktyczny, ukierunkowany na wspomaganie o charakterze informacyjno-edukacyjnym.

Efekty moich badań i analiz oraz walory monografii wskazanej jako główne osiągnięcie naukowe polegają przede wszystkim na:

- podjęciu problematyki badawczej inspirowanej aktualnymi problemami społecznymi będącymi następstwami przełomowych wydarzeń społecznych (np. przystąpienie naszego kraju do Unii Europejskiej, otwarcie zachodnich rynków pracy);
- wyodrębnieniu grupy porównawczej, dzięki czemu ujawnione zostały różnice i podobieństwa w obrazie rodziny oraz własnej sytuacji życiowej będące rezultatami percepcji badanych adolescentów z rodzin migracyjnych i niemigracyjnych;
- zastosowaniu w procesie badawczym założeń ogólnej teorii systemów uzupełnionej o elementy teorii ekologicznych, które pozwoliły dostrzec zależności panujące w ramach wewnętrznego środowiska rodzinnego oraz jego interakcje z pozostałymi systemami (grupa szkolna, grupa rówieśnicza). Dało to szerszą perspektywę do rozpoznania, opisu i wyjaśnienia sytuacji życiowej badanych, a także obrazu ich rodzin;
- zmianie tendencji w badaniu rodzin w odniesieniu do dotychczasowych, najczęściej prezentowanych w literaturze przedmiotu, które podejmowane są zazwyczaj z perspektywy zewnętrznej i są rezultatem oceny z pozycji obserwatora. Badania zawarte w monografii dowodzą podjętej próby rozpoznania środowiska rodzinnego od wnętrza, w percepcji wychowującej się w nim jednostki w okresie adolescencji. Zastosowanie tego typu strategii jest zamierzonym działaniem wynikającym z konsekwencji stosowanych przeze mnie we wcześniejszych procesach badawczych założeń metodologicznych;
- przeprowadzeniu badań na reprezentatywnej próbie oraz zastosowaniu losowego doboru grup badawczych. Dzięki temu przed przystąpieniem do badań nie było selektywnego wskazania z jakiego typu rodzin (migracyjna/niemigracyjna) jest młodzież, co w konsekwencji przyczyniło się do określenia danych ilościowych oraz wyodrębnienia dwóch grup badawczych: podstawowej (dorastający z rodzin migracyjnych) i porównawczej – kontrolnej (dorastający z rodzin niemigracyjnych);
- wprowadzeniu do pedagogiki społecznej pierwszego, holistycznego modelu wsparcia dla rodzin migracyjnych, w obrębie którego wyróżniam *model-realny* i *model-wzorzec*; holistyczny model powstał w wyniku triangulacji badawczej (badacza, danych zastanych, teoretycznej, metodologicznej);
- uwzględnieniu zaleceń zawartych w *Raporcie Komitetu Badań nad Migracjami Polskiej Akademii Nauk* (2014); W dokumencie wskazano, że do najważniejszych wyzwań, jakie stoją przed badaniami migracyjnymi w Polsce zalicza się: upowszechnianie rezultatów poznawczych i prezentowanie ich społeczeństwu w

sposób otwarty i przystępny; publikowanie wyników badań w międzynarodowych czasopiśmie naukowych wobec zwiększającej się międzynarodowej konkurencji w zakresie badań migracyjnych; obiektywne przedstawianie problematyki migracyjnej w dyskursie politycznym, a także zdobywanie środków finansowych na prowadzenie badań.

- Stałym upowszechnianiu, wśród studentów kierunków pedagogicznych, wiedzy na temat rodzin migracyjnych poprzez realizowane autorskiego programu konwersatorium: *diagnoza i rozwiązania systemowe dla eurosierot*.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych oraz działalności dydaktycznej i organizacyjnej:

a) pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze

Moja działalność naukowo - badawcza skoncentrowana jest wokół dwóch obszarów: a/ sytuacji życiowej osób dorastających wychowujących się w rodzinach rozłączonych z powodu migracji zarobkowej matek i/lub ojców oraz na opracowaniu kompleksowego modelu wsparcia dla rodzin migracyjnych; b/ innowacyjnych oddziaływań resocjalizacyjnych dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie.

Od początku trwania studiów koncentrowałam się wokół rozpoznawania problemów o istotnym społecznie znaczeniu, które dotyczą rodzin i wychowujących się w nich adolescentów oraz opracowania dla nich strategii działań wspierających. Było to związane z pracą zawodową (wychowawca w świetlicy szkolnej), prowadzoną terapią pedagogiczną wśród dzieci i młodzieży z zaburzonymi zachowaniami, a także z doświadczeniami nabywanymi podczas dozorów kuratorskich. Równocześnie z tymi obowiązkami łączyłam pracę asystenta w kilku uczelniach (wymienione w punkcie 3). Doświadczenia zawodowe i jednocześnie efekt badań na gruncie literatury przedmiotu zainspirowały mnie do naukowych poszukiwań w obszarze rodzin dysfunkcyjnych, patologicznych, przeżywających kryzysy, w których wychowują się młodzi ludzie u progu dorosłości. Ten etap rozpoznawania, który trwał kilka lat i obejmował czas w trakcie pisania doktoratu i po doktoracie, oscylował na pograniczu pedagogiki społecznej i pedagogiki resocjalizacyjnej. Na przeprowadzenie badań do przygotowania rozprawy doktorskiej otrzymałam grant promotorski (KBN nr N10703132/3899). Po uzyskaniu doktoratu zdecydowałam się na opublikowanie zawartych w nim wyników, ponieważ miały one nowatorski charakter. Badania dotyczyły rodzin, w których ojcowie byli lub są w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności orzeczonej za stosowanie przemocy domowej. Celem poznawczym było rozpoznanie sytuacji życiowej adolescentów (w środkowej fazie adolescencji: 14 – 16 lat), która ukształtowana została pod wpływem oddziaływania patologicznego środowiska rodzinnego. Wyniki zawarłam w cyklu publikacji, którym początek daje monografia podoktorska, pt. *Pedagogiczne aspekty percepcji siebie i przestrzeni życiowej przez młodzież z*

dysfunkcyjnych środowisk rodzinnych nawiązująca do rozprawy doktorskiej. Cykl ten obejmuje: dwie monografie, jeden rozdział współautorski w monografii oraz siedem artykułów w czasopismach punktowanych i niepunktowanych, a także jeden referat wygłoszony na konferencji międzynarodowej. Wybrane fragmenty rozprawy podoktorskiej, w niezmienionej formie, zamieściłam w czasopismach jako artykuły naukowe.

- Dąbrowska A., (2009). *Pedagogiczne aspekty percepcji siebie i przestrzeni życiowej przez dorastających z dysfunkcyjnych środowisk rodzinnych*. Kielce: Wydawnictwo Naukowe Wyższej Szkoły Umiejętności w Kielcach, ISBN 978-83-60880-81-4, s. 326. 20 pkt.
- Dąbrowska A., (2009). Kobieta w systemie współcześnie uznawanych wartości [w:] T. Sakowicz, K. Gąsior, (red.), *Kobieta w rodzinie-nadzieje i zagrożenia*. Kielce: Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, ISSN 978-837273-816-5, s. 16 – 33. 5 pkt.
- Dąbrowska A., (2009). *Percepcja ustosunkowań adolescentów do rodziców w świetle pomiaru Metody Analizy Środowiska Rodzinnego autorstwa Marii Ryś* [w:] J. Gorbaniuk, B. Parysiewicz (red.). *Rodzina wobec współczesnych wyzwań społeczno-kulturowych*. Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, ISBN 978-83-7363-841-9, s. 269 – 278. 5 pkt.
- Dąbrowska A., (2009). *Rodzina patologiczna w przestrzeni życiowej młodych – dorastających*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytet im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, „Studia nad Rodziną”, (24 – 25) 2009/Rok XIII, ISSN 1429-2416, s. 205 – 213. 6 pkt.
- Dąbrowska A., (2011). *Wizja perspektywicznego życia u dorastających z dysfunkcyjnych środowisk rodzinnych*. Ostrowiec Świętokrzyski: Wydawnictwo Stowarzyszenie Nauka Edukacja Rozwój, ISBN 978-83-89466-33-4, s. 158. 20 pkt.
- Dąbrowska A., (2011). *Style funkcjonowania dorastających z dysfunkcyjnych środowisk rodzinnych w sytuacjach problemowych* [w:] J. Sośnicka, J. Dobrołowicz (red.) *Troska o Innego*. Kielce: Towarzystwo Naukowe oraz Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, ISSN 1233-6688, s. 379 – 390. 5 pkt.
- Dąbrowska A., (2011). *Hierarchia współcześnie preferowanych wartości na przykładzie rodzin dysfunkcyjnych i prawidłowo funkcjonujących* [w:] J. Jęczeń, M.Z. Stepulak (red.), *Wartość i dobro rodziny*. Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, ISBN 978-83-7702-260-3, s. 277 – 285. 5 pkt.
- Trafiałek E., Dąbrowska A., (2012). *Charakter i stopień zaburzeń nieprzystosowania społecznego dorastających z dysfunkcyjnych środowisk rodzinnych* [w:] J. Sztumski (red.), *Pokolenie wygranych?* Katowice: Wydawnictwo Naukowe „Śląsk” Sp. Z o.o, ISBN 978-83-7164-738-3, s. 265 – 292. 5pkt.

Na dalszym etapie mojego rozwoju naukowo-badawczego pogłębiam wiedzę z zakresu rodzin i wychowujących się w nich adolescentów oraz opracowania modelu wsparcia. Większą uwagę

poświęcam jednak metodyce formułowania działań pomocowych, koncentrując się na wielopłaszczyznowym wsparciu, ze szczególnym uwzględnieniem działań ukierunkowanych na rodziny migracyjne. Moje zainteresowania badawcze w aspekcie metodologicznym nadal lokalizuję na gruncie ilościowo-jakościowej strategii pozyskiwania danych. Zauważam, że przeobrażenia społeczne, które są zjawiskiem pożądanym i świadczącym o postępie w rozwoju każdego kraju powodują zmiany trudne, niezrozumiałe, nie zawsze też korzystne dla funkcjonowania rodzin. Wiele z nich nie jest do tych wyzwań przygotowanych; rodziny nie nadążają za nimi, nie radzą sobie z ich konsekwencjami. Uznaję, że podejmując próby rozpoznania środowisk rodzinnych uwikłanych w różnego typu okoliczności problemowe, dysfunkcje i kryzysy oraz koncentrując się na sytuacji życiowej wychowujących się w nich osób dorastających, powinnam podjąć także próby konstruowania wielowymiarowych działań pomocowych, adekwatnych do ujawnionych deficytów. Formułuję tezę, że konstruowanie modeli wsparcia dla rodzin powinno zajmować ważną pozycję w strukturze celów wychowania. Mając tak sprecyzowany pogląd dostrzegam potrzebę rozpoznania nowego i wciąż jeszcze słabo rozpoznanego typu rodzin – rozłączonych przestrzennie z powodu migracji zarobkowej rodzica/rodziców. Podejmuję się opracowania koncepcji badań dotyczących sytuacji życiowej osób dorastających z rodzin rozłączonych przestrzennie z powodu migracji zarobkowej oraz na określeniu jaką przestrzeń życiową stanowią rodziny migracyjne dla ich dorastających dzieci. Zakładam także realizację celu praktycznego w postaci kompleksowego modelu wsparcia dla rodzin migracyjnych, z zastosowaniem triangulacji badawczej. Problematyka ta wpisuje się w pierwszy obszar moich zainteresowań badawczych. Realizacja zaplanowanego przedsięwzięcia badawczego sfinansowana została ze środków UE w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki. Grant pt. *Eurodzieci. Diagnoza sytuacji rodzinnej i społecznej eurosierot z woj. świętokrzyskiego. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu* dostarcza wyników, na podstawie których przygotowałam monografię wskazaną jako główne osiągnięcie naukowe pt. *Rodzina migracyjna w przestrzeni życiowej dorastających. Holistyczny model wsparcia*. Na etapie realizacji projektu zaplanowałam powtórzenie badań. Rozpocznę je w październiku 2017 roku, a zakończę po około dwunastu miesiącach. Cele będą koncentrować się na rozpoznaniu: skali eurosieroctwa w woj. świętokrzyskim, sytuacji życiowej adolescentów w rodzinach migracyjnych oraz efektów zastosowania holistycznego modelu wsparcia dla rodzin migracyjnych. W styczniu 2019 roku dokonam analizy i interpretacji wyników, a następnie przygotuję i opublikuję na ich podstawie monografię zawierającą zgromadzone rezultaty.

Cykl publikacji związany z pierwszym obszarem moich zainteresowań badawczych obejmuje w sumie: jedną autorską monografię, jedną publikację recenzowaną zawierającą wyniki badań z realizacji projektu badawczego finansowanego ze środków UE², osiem artykułów (jeden w

² Wymogiem formalnym zawartym w dokumentacji konkursowej było zaprezentowanie wyników badań w formie graficznej. Jednocześnie wyjaśniam, że metodologia badań wymagana w projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) różni się nieco od metodologii badań stosowanej w naukach społecznych.

czasopiśmie z listy European Reference Index for the Humanities – ERIH) w czasopiśmie różnej rangi, jeden rozdział w monografii, jedno opracowanie na zlecenie Ministerstwa Edukacji Narodowej oraz Ośrodka Rozwoju Edukacji, a także cztery referaty wygłoszone na konferencjach międzynarodowych i krajowych, jedną sesję posterową, a także wykłady prowadzone w Uniwersytecie Dyneburskim (łot.: Daugavpils) na Łotwie oraz w Akademii Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Kijowie.

Cykl ten rozpoczyna monografia wskazana jako główne osiągnięcie:

- Dąbrowska A., (2016). *Rodzina migracyjna w przestrzeni życiowej dorastających. Holistyczny model wsparcia*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-18966-2, s. 325. 25 pkt.
 - Dąbrowska A., Marek-Banach J., (2017). Sesja posterowa: *Więzi w rodzinach migracyjnych z perspektywy dorastających*. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego. 5 pkt.
 - Dąbrowska A. Szumilas E., (2017). *Szkoła wobec uczniów z rodzin migracyjnych*. Warszawa: Ośrodek Rozwoju Edukacji, Wydział Wychowania i Profilaktyki. 0 pkt.
 - Dąbrowska A., (2017). *Doświadczenia rodzinne w narracjach seniorów*. Kielce: Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, monografia recenzowana, publikowana cyklicznie w ramach Świętokrzyskich Dni Profilaktyki;
 - Dąbrowska A., (2016). *Rodzina w ujęciu teorii systemowej. Relacje interpersonalne w rodzinach migracyjnych*. “Theoretical and applied researches in the field of pedagogy, psychology and social sciences”, Ukraina, Chersoń: ISSN 978-966-916-105-5, s. 10 – 18.
 - Dąbrowska A., Dobrowolska-Wesołowska M., (2016). *Family in times of change. Selected aspects of migrant families against the background of socio-cultural transformation of the European Union*. Czechy, Hradec Kralove: “AD ALTA: Journal Of Interdisciplinary Research”, Tom 6. ISSN 1804-7890, s. 294 – 302.
 - Dąbrowska A., (2016). *Rodzina rozłączona przestrzennie w obszarze wsparcia instytucjonalnego. Kontekst systemowy*; IX Ogólnopolski Zjazd Pedagogiczny: *Ku życiu wartościowemu. Idee-koncepcje-praktyki*.
 - Dąbrowska A., (2016). *Rodzina transnarodowa w percepcji dzieci i dorastających – analiza porównawcza. Prezentacja wyników badań*. „Studia Edukacyjne”, Numer 39, ISBN 978-83-232-0000-0. ISSN 1233-6688. s. 249 – 269.
 - Dąbrowska A., (2016). *Rodzina transnarodowa. Pozytywne i negatywne konsekwencje rozłąki przestrzennej*. „Przegląd Naukowo – Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, Numer 30, ISSN 1899-3524, s. 327 – 337.
-

- Dąbrowska A., (2016). *Rola szkoły oraz instytucji edukacyjnych ukierunkowana na działalność w obszarze zapewniania pomocy i wsparcia uczniom z rodzin migracyjnych*. „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, Numer 32, ISSN 1899-3524, s. 201 – 211.
- Dąbrowska A., (2016). *Wybrane modele wsparcia społecznego dla rodzin w kryzysie. Rekomendacje dla działań pomocowych ukierunkowanych na rodziny migracyjne*. „Studia nad rodziną”, Numer 36, ISSN 1429-2416, s. 115 – 132.
- Dąbrowska A., (2016). *Rodzina transnarodowa. Pozytywne i negatywne konsekwencje rozłąki przestrzennej*. „Przegląd Naukowo – Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, Numer 30, ISSN 1899-3524, s. 327 – 338.
- Dąbrowska A., 2016., Recenzja książki Zygmunta Baumana pt. *Obcy u naszych drzwi*. „Studia Edukacyjne”, Numer 40, ISBN 978-83-232-0000-0. ISSN 1233-6688.
- Dąbrowska A., (2011). *Sytuacja rodzinna i społeczna dzieci migrantów zarobkowych z województwa świętokrzyskiego*. Wyd. Akademia Przedsiębiorczości, Kielce; s. 282.
- Szpringer M., Dąbrowska A., (2011). *Misja dziadków w rodzinach XXI wieku – nowe role, wyzwania, oczekiwania*. „Studia nad Rodziną”, 15 1-2 (28-29), ISSN 1429-2416, s. 247 – 254.

Za ważny etap działalności w obrębie pierwszego obszaru moich zainteresowań naukowych uznaję współpracę z naukowcami z różnych ośrodków akademickich (KUL, UJK, UKSW, Wszechnicy Świętokrzyskiej) przy realizacji wybranych zadań projektowych. Koncentrowały się one między innymi na: konsultacji procesu badawczego, opiniowaniu autorskich narzędzi diagnostycznych, recenzji publikacji podsumowującej realizację projektu. W 2011 roku byłam współorganizatorką konferencji oraz prelegentką prezentującą wyniki badań obrazujących skalę i zakres problemów związanych ze zjawiskiem eurosieroctwa w województwie świętokrzyskim - ogólnopolska konferencja naukowa w ramach podsumowania realizacji projektu: *Eurodzieci. Diagnoza sytuacji rodzinnej i społecznej eurosierot z woj. świętokrzyskiego. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu*. Ranga problematyki, a przede wszystkim rezultaty empiryczne były wyjątkowo ważną kwestią dla regionu świętokrzyskiego. Ponadto uczestniczyło w niej ponad 350 osób, głównie: nauczycieli, pedagogów szkolnych, przedstawiciele wojewódzkich kuratoriów oświaty, kuratorów sądowych, wykładowców wyższych uczelni, rodziców oraz władze samorządowe. Uczestnicy zostali zapoznani z najważniejszymi rezultatami badań oraz rekomendacjami dla praktyki pedagogicznej. W tym samym roku odbyłam staż naukowy w Akademii Bezpieczeństwa i Ochrony Zdrowia w Kijowie, gdzie w czasie spotkań z kadrą dydaktyczną i studentami prezentowałam zagadnienia związane z migracją zarobkową z Polski po otwarciu zachodnich rynków pracy. W 2012 roku przeprowadziłam cykl wykładów w Uniwersytecie Dynenburskim na Łotwie na temat pozytywnych i negatywnych następstw migracji ekonomicznych rodziców dla funkcjonowania społecznego dorastających dzieci pozostających w kraju. Kwestie dotyczące ich sytuacji życiowej i

ogólnie – związane z rodzinami rozdzielonymi przestrzennie oraz organizację strategii pomocowych, omawiałam także w 2015 roku w czasie XIII Świętokrzyskich Dni Profilaktyki, pn.: *Rodzina wspólną troską*, gdzie prowadziłam panel dyskusyjny: *Dorośle dzieci migrantów zarobkowych – ocena eurosieroctwa z perspektywy czasu*. W 2017 roku (17 – 19 marca) uczestniczyłam wspólnie z mgr Joanną Marek-Banach z Akademii Pedagogiki Specjalnej w sesji posterowej pn. *Więzi w rodzinach migracyjnych z perspektywy dorastających* w Uniwersytecie im. Kardynała Stefana Wyszyńskiego, gdzie odbywał się Międzynarodowy Kongres Rodziny: *Budowanie więzi w małżeństwie i w rodzinie*. Zdobytą wiedzę i doświadczenie w tym zakresie na przestrzeni ostatnich pięciu lat wykorzystywałam, bądź nadal na niej bazuję prowadząc: konsultacje dla rodzin doświadczających rozłąki migracyjnej w poradni psychologiczno-pedagogicznej w Ostrowcu Świętokrzyskim (2013 – 2016), seminaria licencjackie, magisterskie, prace na studiach podyplomowych (2011 – nadal), zajęcia dydaktyczne, w tym konwersatorium *Diagnoza i rozwiązania pomocowe dla eurosierot*. Zamierzam kontynuować badania dotyczące rodzin migracyjnych. Oprócz tych, o których już wspominałam, podejmę próbę zbadania sytuacji życiowej przez pryzmat biografii ludzkich, tj. narracji dorosłych dzieci z rodzin migracyjnych, które mają już własne rodziny. Koncepcja ta zrodziła się w trakcie realizacji projektu – dzielenia się wspomnieniami przez dorosłe osoby, które wychowywały się w rodzinach rozłączonych z powodu migracji zarobkowej matki/ojca/obydwojga rodziców.

Na etapie rozwoju naukowo uświadamiam sobie konieczność wychodzenia poza wąsko rozumiane ramy uprawianej dyscypliny i realizowania interdyscyplinarnego podejścia do zgłębianych zagadnień skupionych wokół rodzin i adolescentów. Znajduje to odzwierciedlenie w kolejnym wyzwaniu badawczym, które dotyczy młodzieży nieprzystosowanej społecznie, której rodzinne środowisko wychowawcze jawi się jako przestrzeń życiowa dla wadliwej socjalizacji. Studia nad literaturą przedmiotu, a także współpraca z pedagogami-praktykami skierowały moją aktywność na poszukiwania rozwiązań będących istotnym społecznym wyzwaniem, a mianowicie: opracowanie innowacyjnych, a przede wszystkim bardziej skutecznych od obecnie stosowanych, metod pracy z młodzieżą o dewiacyjnych zachowaniach, która przebywa w młodzieżowych ośrodkach socjoterapeutycznych (MOS), młodzieżowych ośrodkach wychowawczych (MOW) i zakładach poprawczych (ZP).

Drugi obszar moich naukowych zainteresowań skupia się wokół innowacyjnych oddziaływań resocjalizacyjnych dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie. Mając uszczegółowioną koncepcję procesu badawczego oraz określony cel teoretyczny, podjęłam starania o pozyskanie środków finansowych na przeprowadzenie tego naukowego zamierzenia. W listopadzie 2011 roku otrzymałam grant na trzyletnią realizację kolejnego projektu, tym razem innowacyjnego testującego o charakterze badawczo-wdrożeniowym, w którym pełniłam funkcję kierownika³. Zastosowałam

³ Wnioskodawcą projektu *Drogowskaz życiowy* była Wyższa Szkoła Biznesu i Przedsiębiorczości; realizacja w latach: 2011-2014. Projekt innowacyjny testujący (badawczo-wdrożeniowy) o zasięgu ogólnopolskim z PO KL, Priorytet IX, nr PI/9.2/PO KL.

eksperyment pedagogiczny. Proces badawczo-wdrożeniowy został oparty na dwóch naukowych podstawach: *ogólnej teorii systemów* oraz *twórczej resocjalizacji*. Celem poznawczym projektu była próba rozpoznania i opisu sytuacji życiowej, chłopców nieprzystosowanych społecznie, w przestrzeni życiowej wyznaczonej przez patologiczne środowisko rodzinne oraz instytucjonalne środowisko wychowawcze. Celem praktycznym projektu stało się opracowanie edukacyjno-wychowawczego modelu pracy z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie⁴. Model ten nazwałam innowacyjnymi oddziaływaniami resocjalizacyjnymi, a efekty jego zastosowania były ukierunkowane na zmianę postaw w trzech komponentach (wiedzy, emocji, zachowań).

Zadania w projekcie obejmowały realizację następujących etapów: diagnozę problemu, opracowanie i testowanie skuteczności innowacyjnej metody, a następnie wdrożenie jej do praktyki i upowszechnianie w Polsce pod warunkiem, że potwierdzona zostanie jej skuteczność. W pierwszym etapie (diagnoza problemu) uczestniczyło 400 wychowanków (chłopców) z sześciu placówek (MOS, MOW i ZP). Zastosowane zostały następujące narzędzia badawcze: Kwestionariusz nastawień intrapersonalnych, interpersonalnych i nastawień wobec świata (KNIIS) – do diagnozy postaw i samooceny – Ewa Wysocka, Postawy w sytuacjach trudnych – Maria Ryś, autorskie narzędzie do określenia sytuacji rodzinnej, Skala poczucia winy – opracowana na podstawie narzędzia zawartego w niepublikowanej rozprawie doktorskiej Joanny Kucharewicz. Dokonałam także badania dokumentacji dotyczącej wychowanków pod kątem sytuacji rodzinnej, rówieśniczej i szkolnej. Decyzja poszerzenia zakresu badań o analizę danych zastanych była podyktowana założonym prawdopodobieństwem wystąpienia rozbieżności pomiędzy wynikami oceny tych środowisk w percepcji chłopców, a stanem faktycznym, znajdującym odzwierciedlenie w raportach z: nadzorów kuratorskich, wywiadów w środowisku zamieszkania, opinii pedagogów szkolnych i wychowawców klas, diagnoz psychologicznych i psychiatrycznych. Celem analizy dokumentów była więc weryfikacja zgromadzonego materiału badawczego. Rezultaty ujawniły obszary deficytów dotyczące: oddziaływań środowiska rodzinnego, które w zdecydowanej większości przypadków okazało się patologiczne; zaburzonej samooceny, która również okazała się nieadekwatna (zaniżona lub zawyżona); poczucia winy za przejawiane zachowania demoralizujące i czyny karalne; brak postępów w nauce, drugoroczność, permanentne wagary, porzucenie nauki szkolnej itp. Ważne dane o wychowankach zgromadziłam też w trakcie licznych rozmów z kadrą pedagogiczną ośrodków, które brały udział w projekcie. Okazało się, że poważnymi deficytami cechującymi młodzież są: apatia, brak motywacji do podejmowania określonych działań, brak wiary we własne możliwości, brak poczucia miłości i bezpieczeństwa w środowisku rodzinnym oraz przekonanie o negatywnym postrzeganiu przez otoczenie społeczne. Na podstawie wyników empirii udało mi się zbudować typologię działań jakie

⁴ Oryginalna treść problemu głównego we wniosku o dofinansowanie brzmiała: *Brak skutecznych oddziaływań resocjalizacyjnych w pracy z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie*. Ponawiam wyjaśnienie, że wymagana metodologia badań w projektach realizowanych w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki (PO KL) różni się nieco od metodologii badań stosowanej w naukach społecznych. Podstawowa odmienność dotyczy na przykład konstruowania problemu głównego, który zgodnie z dokumentacją konkursową PO KL ma postać zdania oznajmującego.

powinien zawierać innowacyjny model pracy edukacyjno-wychowawczej z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie, aby w efekcie doprowadzić do zmiany ich postaw. Oczekiwana *zmiana* postaw w komponencie wiedzy, emocji i zachowań rozumieć – jako kreatywny sposób rozwiązywania przez wychowanka sytuacji problemowych oraz odmienne, akceptowane przez otoczenie parametry jego sylwetki społecznej. Z perspektywy efektów wychowania wynikiem (rezultatem) twórczego postępowania resocjalizującego jest zmieniony i na nowo wykreowany wychowanek, zarówno w swej tożsamościowej sferze wewnętrznej (uwewnętrznione parametry tożsamości) Zgromadzone dane potwierdziły zatem założenie sformułowane na etapie koncepcji, że innowacyjne oddziaływania resocjalizacyjne powinny czerpać z metod twórczej resocjalizacji (Konopczyński 2007, s. 157).

Na początku drugiego etapu realizacji projektu opracowałam edukacyjno-wychowawczy model pracy dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie i rozpoczęłam przygotowania do przeprowadzenia eksperymentu pedagogicznego, którego celem było określenie wartości merytorycznej modelu w kontekście zmiany postaw vs braku zmiany postaw (Dąbrowska 2014). Eksperyment trwał 10 miesięcy (1 rok szkolny), został przeprowadzony w latach 2012/2013 na terenie województwa świętokrzyskiego, w sześciu placówkach wychowawczych i resocjalizacyjnych z udziałem 400 wychowanków. Pierwsza faza polegała na przeprowadzeniu badań wśród wszystkich wychowanków pod kątem stwierdzenia stanu postaw w sytuacji trudnej, następnie wylosowałam 110 chłopców do etapu testowania modelu. Po 10 miesiącach przeprowadziłam ponowne badanie postaw wśród wszystkich (400) wychowanków. Badanie całej populacji umożliwiło analizę porównawczą.

Największa zmiana dotyczyła komponentu emocji i zachowań, natomiast najmniejsza – komponentu wiedzy. Ponadto, wyniki pozwoliły na wnioskowanie, że edukacyjno – wychowawczy model powoduje istotną zmianę w samoocenie globalnej (zmiana średnio o 5 punktów) oraz w trzech samoocenach szczegółowych takich jak: samoocena ogólna, niespecyficzna, samoocena poznawczo-intelektualna oraz samoocena społeczno-moralna. Zatem: w grupie chłopców, których poddano testowaniu, są korzystne zmiany w obszarze postaw i samooceny. Rezultaty te potwierdziły wartość merytoryczną nowatorskiego modelu pracy z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie, co w efekcie pozwoliło na włączenie go do głównego nurtu praktyki pedagogicznej. Proces eksperymentu pedagogicznego był poddany monitoringowi i ewaluacji w każdej fazie jego realizacji. Badania były prowadzone przez dra hab. Witolda Janochę z KUL. Ewaluacji całego projektu dokonała dr Beata Ciężka z Polskiego Towarzystwa Ewaluacyjnego.

W 2012 roku odbyłam wizytę studyjną we włoskiej fundacji Exodus z siedzibą główną w Mediolanie. Celem wizyty było zapoznanie się z włoskimi metodami pracy resocjalizacyjnej, opiekuńczo-wychowawczej oraz socjalnej, a także zaprezentowanie polskich rozwiązań. Miałam możliwość poznania metod pracy stosowanych w placówkach dla nieletnich oraz w zakładach resocjalizacyjnych dla dorosłych skazanych i/lub uzależnionych od środków psychoaktywnych, a

także dla dzieci i młodzieży zagrożonej marginalizacją i wykluczeniem społecznym pochodzących z rodzin patologicznych i dysfunkcyjnych. Efektem współpracy było przygotowanie wspólnej międzynarodowej konferencji naukowej (odbyła się dnia 4.06.2013 r.) oraz przygotowanie grantu badawczo-wdrożeniowego z komponentem ponadnarodowym, który został złożony do NCBR w 2016 roku. W 2013 roku zorganizowałam i prowadziłam międzynarodową naukową konferencję, w której wzięli udział także praktycy z Polski i Włoch. W sumie uczestniczyło w niej ponad 350 osób. Jej celem było zaprezentowanie założeń projektu, a przede wszystkim skonsultowanie w gronie naukowców i praktyków koncepcji autorskiego modelu pracy z nieletnimi. Na przełomie 2013/2014 roku wspólnie z prof. Markiem Konopczyńskim przeprowadziłam cykl dwudniowych seminariów naukowo-szkoleniowych oraz warsztatów dla pracowników-wychowawców młodzieżowych ośrodków wychowawczych i młodzieżowych ośrodków socjoterapii w Polsce. Wzięło w nich udział w sumie ponad 400 osób. Zajęcia odbyły się na terenie MOS i MOW w Józefowie k/Warszawy, Wrocławiu, Poznaniu, Podzamczu Chęcińskim, Rembowie, Kielcach, Skarżysku Kamiennej, Zawichoście. Celem spotkań było zaprezentowanie założeń twórczej resocjalizacji w pracy z młodzieżą nieprzystosowaną społecznie oraz rezultatów realizacji projektu innowacyjnego ze szczególnym wskazaniem walorów edukacyjno-wychowawczych modelu pn. *Innowacyjne oddziaływania resocjalizacyjne*. W 2014 roku zorganizowałam i prowadziłam ogólnopolską konferencję naukową, na której między innymi podsumowałam trzyletnią realizację projektu i zaprezentowałam przed naukowcami z kilku ośrodków akademickich w Polsce jego efekty wdrożeniowe.

W 2018 roku przeprowadzę pilotaż, a w 2019 planuję badania, których celem będzie stwierdzenie efektów zastosowania modelu edukacyjno-wychowawczego. Zamierzam ocenić korzyść z uczestnictwa w innowacyjnym przedsięwzięciu w dorosłym życiu wychowanków. Badania będą prowadzone wśród uczestników projektu, którzy w latach 2011 – 2014 przebywali w MOS, MOW, ZP na terenie województwa świętokrzyskiego.

Wyniki badań oraz bogate, trzyletnie doświadczenie w kierowaniu innowacyjnym projektem doprowadziły do sformułowania wniosków, a na ich podstawie tez, że wyzwaniem dla pedagogiki społecznej, a także pedagogiki resocjalizacyjnej jest aktywizacja zawodowa jednostek zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem społecznym, czyli grup do których między innymi należą wychowankowie MOS, MOW i ZP. Praca nad zmianą postaw życiowych wymaga działań długotrwałych, stąd też edukacyjno-wychowawczy model uznaję za najważniejszy, ale początkowy etap wsparcia. Kontynuacja będzie dotyczyć doskonalenia systemu resocjalizacji nieletnich poprzez wprowadzenie dodatkowego komponentu o charakterze zawodowym. Powstanie zatem dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie nowy model: edukacyjno-wychowawczo-zawodowy dający umiejętności i kwalifikacje do zakładania spółdzielni socjalnych. Koncepcję tę uznaję za istotny etap w procesie reintegracji społecznej młodych ludzi o dewiacyjnych zachowaniach, stąd wpisuję ją w

perspektywę mojego naukowego rozwoju.

Rezultaty empiryczne i wdrożeniowe projektu innowacyjnego testującego zawarłam w jednotematycznym cyklu publikacji, który zapoczątkowuje recenzowana książka, pt.: *Innowacyjne Oddziaływania Resocjalizacyjne. Autorski model pracy edukacyjno-wychowawczej z nieletnimi* – Cykl ten obejmuje w sumie: jedną autorską, recenzowaną książkę, dwie współautorskie książki pod redakcją, dziesięć artykułów: cztery opublikowane są w monografiach współautorskich, trzy w czasopiśmie punktowanym, jedna w czasopiśmie z listy European Reference Index for the Humanities (ERIH) oraz jedną strategię wdrażania autorskiego modelu pracy edukacyjno-wychowawczej dla jednostek nieprzystosowanych społecznie, a także dziesięć referatów wygłoszonych na konferencjach międzynarodowych i krajowych.

- Dąbrowska A., Marek-Banach J., (2017). *Ograniczone przestrzenie i próby ich poszerzenia u uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Włączanie w aktywność społeczną nieletnich przejawiających problemy adaptacyjne*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, „Studia Edukacyjne”, Numer 43, ISBN 978-83-232-0000-0. ISSN 1233-6688, s. Giza T., Dąbrowska A., (2016). *Potrzeby edukacyjne młodzieży niedostosowanej społecznie oraz ich zaspokajanie - na podstawie edukacyjno-wychowawczego modelu pracy z nieletnimi*. Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, Numer 31, ISSN 1899-3524, s. 213 – 230.
- Kieszkowska A., Dąbrowska A., (2016). *Zaburzona socjalizacja a funkcjonowanie nieletnich w środowisku społecznym - prezentacja wybranych wyników badań*. Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, „Przegląd Naukowo-Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, Numer 28, ISSN 1899-3524, s. 251 – 261.
- Dąbrowska A., (2016). *Innowacyjne oddziaływania resocjalizacyjne (IOR) – autorski model wsparcia dla nieletnich*. Poznań: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bezpieczeństwa, „Przegląd Naukowo – Metodyczny. Edukacja dla Bezpieczeństwa”, Numer 28, ISSN 1899-3524, s. 251 – 260.
- Dąbrowska A., (2014). *Innowacyjne oddziaływania resocjalizacyjne. Autorski model pracy edukacyjno-wychowawczej z nieletnimi*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, ISBN 978-83-01-18001-1, s.150;
- Kieszkowska, A. Dąbrowska A., (2014). *Przywracanie zaburzonej równowagi między dążeniem jednostki resocjalizowanej do utrzymania własnej autonomii, a oczekiwaniami społeczeństwa* [w:] I. Bieńkowska, I. Fajfer-Kruczek (red.), *Resocjalizacja Probacja; Praca Penitencjarna – Tom I*. Cieszyn: Wydawnictwo Arka, ISBN 978-83-931587-4-4, s. 97 – 114.
- Dąbrowska A., (2014). *Percepcja własnej sytuacji życiowej przez jednostki nieprzystosowane społecznie na przykładzie wychowanków MOS, MOW i ZP* [w:] I. Bieńkowska, I., Fajfer-

Kruczek I., (red.), *Resocjalizacja Probacja; Praca Penitencjarna – Tom I*. Cieszyn: Wydawnictwo ARKA, ISBN 978-83-931587-4-4, s.121 – 137.

- Kieszkowska A., Dąbrowska A., (2014). *Inkluzywno-katalaktyczny wymiar procesu resocjalizacji nieletnich* [w:] W. Ambrozik, A. Dąbrowska (red. naukowa). *Innowacje w resocjalizacji*. Warszawa: Wydawnictwo Pedagogium, Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, ISBN 978-83-62902-16-3, s. 128.
- Dąbrowska A., (2012). *Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego „Drogowskaz życiowy”*. Ostrowiec Św.: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, s. 31.
- Dąbrowska A., (2013). Informator o założeniach i efektach badawczo-wdrożeniowych projektu innowacyjnego testującego *Drogowskaz życiowy: Innowacyjne oddziaływania resocjalizacyjne drogowskazem życiowym dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie*. Ostrowiec Św.: Wydawnictwo Wyższej Szkoły Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim, s. 105.

Za ważne elementy realizacji moich zainteresowań naukowych, jakie wymieniałam w dwóch zaprezentowanych obszarach uważam:

- konsekwencję w rozpoznawaniu środowisk rodzinnych, w których wychowują się jednostki w okresie dorastania, przy jednoczesnej elastyczności w doborze obszarów problematycznych (patologie, dysfunkcje, kryzysy) oraz dbaniu o rozwój w zakresie: metodologicznym, poznawczym i aplikacyjnym;
- stosowanie triangulacji badawczej (badacza, danych zastanych, teoretycznej, metodologicznej);
- organizowanie współpracy z naukowcami z największych ośrodków akademickich w Polsce oraz z praktykami z kraju i zagranicy;
- organizowanie współpracy z naukowcami oraz przedsiębiorcami;
- pozyskiwanie środków finansowych z UE na realizację zainteresowań naukowych;
- opracowanie dwóch pionierskich modeli wsparcia: dla rodzin migracyjnych i dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie przebywającej w ośrodkach wychowawczych i resocjalizacyjnych;
- opracowanie i przeprowadzenie eksperymentu pedagogicznego trwającego 10 miesięcy;
- przekraczaniu granic pomiędzy dyscyplinami i subdyscyplinami łącząc przy tym naukę z praktyką pedagogiczną, co wynika z humanistycznej troski o drugiego człowieka.

W latach 2010-2017 uczestniczyłam w kilku konferencjach i seminariach naukowych oraz spotkaniach z przedstawicielami polskich ośrodków akademickich. Od 2010 do 2012 roku pełniłam funkcję koordynatora do spraw marketingu i promocji w projekcie finansowanym ze środków UE pod nazwą *Pokonać bezradność. Efektywne strategie radzenia sobie z problemami niepełnosprawności. Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu*. Celem głównym tego przedsięwzięcia było zorganizowanie wsparcia dla rodzin z osobą niepełnosprawną. Powierzono mi realizację zadań polegających między innymi na współpracy z rodzinami, w których osobą niepełnosprawną jest adolescent. Od czerwca 2017 roku jestem uczestniczką interdyscyplinarnego zespołu badawczego w ramach realizacji projektu pn. *Teatr, Mama, Tata i Ja* mającego na celu społeczną readaptację osób osadzonych. Proces ten polega na próbie odbudowania więzi rodzinnych pomiędzy kobietami/mężczyznami przebywającymi w zakładzie karnym, a ich życiowymi partnerami/mężami/zonami oraz dziećmi. Projekt jest wspólnym przedsięwzięciem Aresztu Śledczego w Kielcach i *Teatru Lalki i Aktora „Kubuś”* w Kielcach finansowanym przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Efekty zaprezentowanej aktywności stanowi cykl następujących publikacji autorskich i współautorskich.

- Dąbrowska A., (2017). *Doroste dzieci z rodzin dysfunkcyjnych (DDD) czyli kilka słów o funkcjonowaniu oraz konsekwencjach życia w nieprawidłowym środowisku wychowawczym – „Problemy opiekuńczo-wychowawcze”*. ISSN 0552-2188.
- Dąbrowska A., Wojtkowiak M., (2017). *Uprowadzenia i porwania rodzinne. Wybrane konteksty kryzysów rodziny i próby ich rozwiązywania*. – „Problemy opiekuńczo-wychowawcze” „Problemy opiekuńczo-wychowawcze”. ISSN 0552-2188.
- Dąbrowska A., (2017). *Readaptacja społeczna osób wykolejonych przestępczo w kontekście stosowania alternatywnych form wsparcia na przykładzie programu Teatr, mama i ja*. Poznań: Wydawnictwo Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. ISSN 1233-6688.
- Dąbrowska A., (2016). *Examining the roles performed by a child in alcoholic families*, [w:] Gumanitarny Korpus, Wypusk 6. Ukraina, Kijów: Narodowy Uniwersytet Pedagogiczny im. M.P. Dragomanowa, ISBN 978-966-924-255-6, s. 244 – 252; Współautorstwo: dr. hab. M. Ryś, UKSW; mgr M. Dobrowolska-Wesołowska, WSBiP.
- Ryś M., Dąbrowska A., Wesołowska M., (2016). *Educational Attitudes and Social Competences and Hope for Success of Adolescent Children*. Rumunia, Albi Iulia: “The Journal of Learning, Development and Community”, Numer 1, ISSN 2537-4354, s. 67 – 77.
- Szpringer M., Dąbrowska A., Kosecka J., Surowiec M., (2014). *Uczestnictwo w programach profilaktycznych i oczekiwania względem profilaktyki w opinii młodzieży szkół gimnazjalnych i licealnych* [w:] A. Skuza, A. Pierścińska-Maruszewska, A. Dąbrowska A., *Profilaktyka*

społeczna w rodzinie i szkole. Wybrane zagadnienia. Warszawa: Pedagogium Wyższa Szkoła Nauk Społecznych, ISSN 2081-3767, s. 63 – 78.

- Lis G., Szpringer M., Karyś J., Formella Z., Skawiński D., Dąbrowska A., (2011). *Resignation from the treatment of patients with alcohol dependence – the direction of further degradation* [w:] M. Szpringer, G. Nowak-Starz (red.), *Health Disorders*. Kielce: Wyd. Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, ISBN 978-83-913652-8-1, s. 36 – 62.
- Dąbrowska A., (2010). *Znaczenia miłości dla jednostki, rodziny i społeczeństwa.* „Kwartalnik Naukowy Towarzystwa Uniwersyteckiego Fides et ratio” 4(4) 2010, ISSN 2082-7067, s. 68 – 71.

Za ważne w moim dorobku uznaję przyznaną mi przez JM Rektora Uniwersytetu Jagiellońskiego nagrodę zespołową III stopnia za osiągnięcia naukowe w roku 2016.

b) działalność dydaktyczna i organizacyjna

Działalność naukowo-badawczą łączę nieprzerwanie z działalnością dydaktyczną i organizacyjną. Dotychczas prowadziłam wykłady i ćwiczenia z następujących przedmiotów: pedagogika resocjalizacyjna, pedagogika opiekuńcza, resocjalizacja w środowisku otwartym, praca z rodziną dysfunkcyjną, patologie i dysfunkcje życia rodzinnego - rodzina ryzyka, innowacje w zakresie opieki nad dzieckiem zagrożonym, wchodzenie w dorosłość usamodzielnianych wychowanków różnych form opieki, patologie społeczne. Realizuję także autorskie konwersatorium: diagnoza i rozwiązania pomocowe dla eurosierot. Byłam opiekunem ponad 100 prac licencjackich i około 50 prac magisterskich. Własne predyspozycje do zarządzania zasobami ludzkimi wykorzystałam do organizowania zespołów współpracowników (wykonawców) przy realizacji projektów. Umiejętności te stały się ważnym kryterium przy wyborze mnie na kierownika Katedry Pedagogiki oraz dziekana Wydziału Pedagogiki, a następnie Wydziału Pedagogiki i Nauk o Zdrowiu. W roku akademickim 2013/2014 współuczestniczyłam w przygotowaniu dokumentacji do uruchomienia II stopnia studiów na kierunku pedagogika w Wyższej Szkole Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim. W Zakładzie Teorii Wychowania i Opieki w Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie jestem zatrudniona od lutego 2016 roku pełnię funkcję sekretarza. W roku akademickim 2016/2017 na Wydziale Filozoficznym UJ byłam członkiem komisji rekrutacyjnej dla cudzoziemców. Za ważne osiągnięcie dydaktyczne uznaję wysoką ocenę, jaką przyznana mi została przez studentów.

Na mój dorobek po doktoracie składa się:

- 5 monografii autorskich, w tym:

1 monografia wskazana jako główne osiągnięcie naukowe; 2 monografie opracowane na podstawie wyników badań z grantu promotorskiego (w tym jedna nawiązująca do pracy doktorskiej); monografia opracowana w ramach realizacji projektu badawczego pt. *Eurodzieci. Diagnoza sytuacji rodzinnej i*

społecznej eurosierot z woj. świętokrzyskiego. Tworzenie systemu wsparcia w celu przeciwdziałania wykluczeniu i marginalizacji; 1 monografia opracowana w ramach realizacji projektu innowacyjnego testującego (eksperyment pedagogiczny) o charakterze badawczo – wdrożeniowym pt. *Drogowskaz życiowy*.

- 3 publikacje pod redakcją zawierające jednocześnie autorskie i współautorskie artykuły.
- 18 rozdziałów w pracach zbiorowych, w tym: 3 w j. angielskim opublikowane w recenzowanych pracach zbiorowych w Rumunii, Czechach i na Ukrainie.
- 15 artykułów w czasopismach naukowych o różnej randze, w tym: 2 artykuły w czasopiśmie „Studia Edukacyjne” mieszczącym się na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH), Poznań: Wydawnictwo UAM; 1 recenzja książki autorstwa Zygmunta Baumana pt. *Obcy u naszych drzwi* w czasopiśmie „Studia Edukacyjne”, mieszczącym się na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH), Poznań: Wydawnictwo UAM.
- 1 autorskie opracowanie modelu edukacyjno-wychowawczego dla nieletnich wraz ze strategią wdrażania do praktyki pedagogicznej, pn.: „Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego Drogowskaz życiowy”, s. 31.
- 1 autorskie opracowanie materiałów naukowych na konferencję międzynarodową, pn.: „Innowacyjne Oddziaływania Resocjalizacyjne drogowskazem życiowym dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie”, s. 105.
- 1 współautorskie opracowanie (na zlecenie ORE i MEN) dotyczące problematyki migracji zarobkowych w kontekście sytuacji rodzin oraz rekomendacji dla praktyki pedagogicznej, s. 20.

Rodzaj publikacji	Liczba punktów
Autorstwo monografii naukowych	105
Publikacje pod redakcją	10
Autorstwo i współautorstwo rozdziałów w pracach zbiorowych w języku polskim	70
Autorstwo i współautorstwo rozdziałów w pracach zbiorowych w języku angielskim	15
Autorstwo artykułów (w tym 1 recenzja) w czasopismach znajdujących się na liście European Reference Index for the Humanities (ERIH)	27
Autorstwo artykułów w czasopismach o różnej randze	85
Koordinator ds. marketingu i promocji w projekcie innym, niż badawczy, finansowanym ze środków UE	10
Koordinator ds. badań oraz autor koncepcji procesu badawczego w projekcie badawczym finansowanym ze środków UE	10
Kierownik oraz autor koncepcji projektu innowacyjnego testującego o charakterze badawczo-wdrożeniowym, finansowanego ze środków UE	20
Opracowanie strategii wdrażania edukacyjno-wychowawczego modelu pracy z nieletnimi, pt. „Strategia wdrażania projektu innowacyjnego testującego <i>Drogowskaz życiowy</i> ”	5

Opracowanie materiałów naukowych (zawierających rezultaty badawczo-wdrożeniowe) na konferencję międzynarodową, pt. <i>Innowacyjne Oddziaływania Resocjalizacyjne drogowskazem życiowym dla młodzieży nieprzystosowanej społecznie</i>	5
Opracowanie materiałów naukowych dotyczące stanu sytuacji rodzin migracyjnych – na zlecenie ORE oraz MEN	5
Udział czynny w 24 konferencjach naukowych o różnej randze	0
Ogółem	372

Rodzaj projektów	Liczba
Projekty finansowane ze środków UE, które zostały zrealizowane lub są w trakcie realizacji	5
Projekt w trakcie przygotowania na konkurs DIALOG ogłoszony przez MNiSW	1
Projekt w trakcie przygotowania na konkurs MINIATURA ogłoszony przez MNiSW	1
Projekty konkursowe finansowane ze środków UE, które nie otrzymały dofinansowania	8
Ogółem	15

Obecnie opracowuję wniosek o dofinansowanie badań w konkursie MINIATURA ogłoszonym przez NCN. Jego celem jest przeprowadzenie badań pilotażowych dotyczących losów wychowanków placówek resocjalizacyjnych, którzy brali udział w eksperymencie pedagogicznym w latach 2011 – 2014 w ramach realizacji projektu badawczo-wdrożeniowego pn. *Drogowskaz życiowy*. Interesujące dla mnie jest określenie korzyści w dorosłym życiu wynikających z uczestniczenia w innowacyjnych oddziaływaniach resocjalizacyjnych.

Anna Dobroszka